

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI FRAZELOGIK BIRLIKLARNING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI

Salayeva Zebo Shanazarovna

Urganch RANCH texnologiyalar universiteti Lingvistika(ingliz tili) yo`nalishi 1-kurs talabasi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada lingvokulturologiya fanining mohiyati hamda uning frazeologik birliklarni o'rganishdagi ahamiyati yoritiladi. O'zbek va ingliz tillaridagi frazeologik birliklar lingvokulturologik nuqtai nazardan qiyosiy tahlil qilinib, ular orqali milliy madaniyat, mentalitet va qadriyatlarning ifodalanishi ochib beriladi. Tadqiqot natijalari frazeologizmlarning til va madaniyat uyg'unligidagi muhim o'rnini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: lingvokulturologiya, frazeologik birliklar, milliy madaniyat, qiyosiy tahlil, til va madaniyat.

Аннотация

В данной научной статье рассматриваются теоретические основы лингвокультурологии и её значение в изучении фразеологических единиц. Фразеологические единицы узбекского и английского языков анализируются с лингвокультурологической точки зрения в сравнительном аспекте, раскрывается их роль в отражении национальной культуры, менталитета и ценностей. Результаты исследования подтверждают, что фразеологизмы являются важным средством выражения взаимосвязи языка и культуры.

Ключевые слова: лингвокультурология, фразеологические единицы, национальная культура, сравнительный анализ, язык и культура.

Abstract

This scientific article examines the theoretical foundations of linguoculturology and its role in the study of phraseological units. Phraseological units of the Uzbek and English languages are analyzed from a linguocultural perspective through a comparative approach, highlighting their function in representing national culture, mentality, and values. The results of the study demonstrate that phraseological units serve as an important linguistic means reflecting the close relationship between language and culture.

Key words: linguoculturology, phraseological units, national culture, comparative analysis, language and culture.

Kirish Zamonaviy tilshunoslikda tilni faqat aloqa vositasi sifatida emas, balki madaniyat, tafakkur va milliy ongni aks ettiruvchi hodisa sifatida o'rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu asosda shakllangan lingvokulturologiya fani til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tadqiq etadi. Har bir til xalqning tarixiy taraqqiyoti, urf-odatlar va dunyoqarashi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu holat ayniqsa frazeologik birliklarda yaqqol namoyon bo'ladi. Frazeologik birliklar tilda barqaror qo'llanilishi, ko'chma ma'nosi va obrazlilik bilan ajralib turadi. Ular xalqning madaniy tajribasi va milliy mentalitetini o'zida mujassamlashtirgani sababli lingvokulturologik tadqiqotlarning muhim obyekti hisoblanadi.

Lingvokulturologiyaning nazariy asoslari Lingvokulturologiya XX asr oxirlarida mustaqil fan sifatida shakllanib, tilshunoslik, madaniyatshunoslik va kognitiv fanlar bilan uzviy bog'liq holda rivojlandi. Ushbu fan til birliklari orqali madaniy ma'lumotlarni aniqlash, milliy konseptlarni tahlil qilish va til egalarining dunyoqarashini o'rganishga qaratilgan.

Lingvokulturologiyaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- til birliklarida aks etgan madaniy ma'nolarni aniqlash;
- milliy-madaniy konseptlarni tahlil qilish;
- turli tillardagi madaniy o'xshashlik va farqlarni qiyoslash.

Frazeologik birliklarning lingvokulturologik ahamiyati Frazeologik birliklar xalqning tarixiy hayoti, ijtimoiy munosabatlari va ma'naviy qadriyatlar bilan bevosita bog'liq. Ular ko'pincha milliy xususiyatga ega bo'lib, boshqa tillarga so'zma-so'z tarjima qilinganda o'z ma'nosini yo'qotishi mumkin. Masalan, o'zbek tilidagi **“ko'ngli ochiq”**, **“yuragi keng”** kabi iboralar xalqning mehmondo'stlik va bag'rikenglikka bo'lgan munosabatini ifodalaydi. Ingliz tilidagi **“break the ice”**, **“once in a blue moon”** kabi frazeologizmlar esa ingliz madaniyatiga xos muloqot uslubi va tasavvurlarni aks ettiradi.

O'zbek va ingliz tillari frazeologizmlarining qiyosiy tahlili Qiyosiy lingvokulturologik tahlil shuni ko'rsatadiki, o'zbek va ingliz tillaridagi frazeologik birliklar mazmun jihatidan umumiylikka ega bo'lsa-da, ularning madaniy asoslari turlicha. O'zbek tilida jamoaviylik, sabr-toqat va oila qadriyatlar yetakchi o'rinda bo'lsa, ingliz tilida individualizm va vaqt tushunchasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Masalan: O'zbek tilida: **“Sabr qilgan — murodga yetar”** Ingliz tilida: **“Time is money”** Bu misollar har ikki xalqning hayotiy qarashlari va ustuvor qadriyatlarini ochib beradi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati Lingvokulturologik tadqiqotlar chet tillarini o'qitish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Frazeologik birliklarni madaniy kontekstda o'rgatish o'quvchilarning tilni chuqurroq va to'g'ri o'zlashtirishiga yordam beradi. Shuningdek, tarjima amaliyotida frazeologizmlarning lingvokulturologik xususiyatlarini hisobga olish

tarjimaning sifatini oshiradi.

Xulosa Xulosa qilib aytganda, frazeologik birliklar til va madaniyat uyg'unligining yorqin namunasi hisoblanadi. Ularni lingvokulturologik jihatdan o'rganish xalqning milliy tafakkuri, qadriyatlari va madaniy xususiyatlarini chuqurroq anglash imkonini beradi. O'zbek va ingliz tillari misolida olib borilgan qiyosiy tahlil frazeologizmlarning milliy-madaniy mazmunini ochib berishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Maslova V.A. *Lingvokulturologiya*. – Moskva, 2001.
2. Telia V.N. *Russkaya frazeologiya v kontekste kultury*. – Moskva, 1996.
3. Rahmatullayev Sh. *O'zbek tilining frazeologik lug'ati*. – Toshkent, 2018.
4. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. – Cambridge, 2003.
5. Wierzbicka A. *Understanding Cultures through Their Key Words*. – Oxford, 1997.